

פרק 4 - מסחר ושירותים

מקורות והגדרות

לוחות 1-4: ע"א/אגף הגביה, ע"ה/המרכז למחקר כלכלי וחברתי

הנתונים מבוססים על קובץ חייבי ארנונה שלא למגורים בהתאם לסיווג האחיד של ענפי כלכלה, 1961, הלמ"ס. לדוגמא:

תחבורה ואחסנה - השכרת רכב, סוכנויות נסיעות, חניונים מקורים, מחסנים וכד'.

שירותים ציבוריים - משרדי ממשלה, עירייה, מוסדות חינוך, בריאות וכד'.

שירותים עסקיים - משרדי עו"ד, ייעוץ, פרסום וכו'.

שירותים אישיים - מספרות, מכבסות, בתי קפה, מסעדות, בתי מלון וכו'.

לוחות 5-8: הלמ"ס, עוסקים ופדיון בענפי המשק על פי מס ערך מוסף

מקור הנתונים על עוסקים פעילים ופדיון בענפי המסחר והשירותים הוא סקר הנערך ע"י הלמ"ס. הסקר מבוסס על מדגם מתוך רשימת עסקים שנבנתה מקובצי מע"מ.

אוכלוסיית הסקר - אוכלוסיית הסקר כוללת את כל העוסקים הפעילים, בשנת הדו"ח של הסקר. עפ"י הגדרת העוסק, האוכלוסייה אינה כוללת בנקים, חברות ביטוח, קופות גמל, מוסדות ללא כוונת רווח ומוסדות ממשלתיים ועירוניים. כמו כן, הנתונים לענף התעשייה אינם כוללים את ענף היהלומים.

המסגרת והמדגם

המדגם הישן הוצא ממסגרת (רשימת עוסקים) שנבנתה מקובצי מע"מ לשנת 1991 והוא משמש כאומדן לשנים 1991-2004. המדגם מעודכן באופן שוטף - נוספים עסקים חדשים שפתחו תיק במע"מ במהלך השנה ונגרעים תיקי עוסקים שנסגרו.

המדגם החדש הוצא מתוך מרשם העסקים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. מסגרת הדגימה כללה את כל העסקים המשתייכים לקובץ מע"מ, הפעילים בשנת 2003, למעט עוסקים בענף היהלומים ועוסקים שמדווחים רק על עסקאות אקראי. במדגם החדש השתנתה שיטת הדגימה. שינוי השיטה נבע מהרצון לטפל בצורה יעילה יותר בדינמיות של העסקים לאורך זמן.

גורם ניפוח - לכל עוסק במדגם נקבע גורם ניפוח המשקף את מספר העוסקים שהוא מייצג באוכלוסייה. הנתון של כל עוסק מוכפל בגורם ניפוח זה, וכך מספר העוסקים והפדיון מייצגים את כל האוכלוסייה.

נתונים לפי ערים - העוסקים שוייכו לערים עפ"י סמל היישוב המופיע בקובץ מע"מ. סמל היישוב של העוסק מציין מהי הכתובת למשלוח הדואר, ולא דווקא מהו מיקום העסק. עם זאת, ברוב המקרים היישוב בו מדווח העוסק מקביל ליישוב בו נמצא העסק. כמו כן, ככל שיחידת העוסק הומוגנית יותר ואינה מתפרסת על פני מספר יישובים, האומדנים מדויקים יותר.

עוסק - מוגדר במע"מ כמי שמוכר מוצרים ונכסים, או כמי שנותן שירותים במהלך עסקיו, ובלבד שאינו מלכ"ר או מוסד פיננסי וכן מי שעושה עסקת אקראי.

עוסק פעיל - מוגדר ע"י הלמ"ס כמי שהיה לו דיווח על פדיון גדול מאפס, בחודש אחד לפחות במהלך השנה. עוסק אפסי מוגדר ע"י הלמ"ס כמי שדיווח למע"מ בכל חודשי השנה הקלנדרית דיווחים אפסיים על פדיון. הנתונים בלוחות מתייחסים לעוסקים הפעילים בניכוי העוסקים האפסיים.

הפדיון - סך הפדיון כולל: פדיון חייב במע"מ, פדיון בשיעור מע"מ 0% ופדיון שאינו חייב במע"מ.

ענף כלכלי - ענף הפיננסים והשירותים העסקיים אינו כולל את הבנקים ואת חברות הביטוח משום שהם אינם מוגדרים כעוסקים מורשים. לכן, ענף זה כולל רק: סוכני ביטוח, תיווך ושירותים לענף הכספים, נכסי דלא נידי ושירותים עסקיים ומשפטיים.

בענף השירותים הציבוריים מוצגים נתונים רק על שירותי בריאות וחינוך. מוסדות המגזר הציבורי: משרדי הממשלה, עיריות ומל"כרים אינם נחשבים כעוסקים. ענף מסחר תיקוני כלי רכב ותיקונים אחרים כולל כלי רכב, אופנועים ואופניים ומכירת דלק; מסחר סיטוני; מסחר קמעוני.

לוח 9: הפיקוח על הבנקים

הלוח מבוסס על בנקים שהונם העצמי גבוה מ- 200 מיליוני שקלים ומספר סניפיהם גדול מ-10.

פקדונות אחרים - פח"ק (פקדון חוזר קרדיטורי), פקדונות צמודים למדד ופקדונות צמודים לשער החליפין.

לוחות 10-12: הבורסה לניירות ערך, ת"א

תיאור והסבר

1. עסקים ושירותים (לוחות 4.1-4.4)

לפי הנתונים בקובץ חייבי ארנונה שלא למגורים, הגיע מספר יחידות העסקים והשירותים בסוף שנת 2006 ל-49,555 ושטח הסתכם בכ-10.7 מיליון מ"ר. מספר יחידות העסקים נמצא בשנתיים האחרונות בירידה מתונה, אך שטח היחידות נמצא בעלייה מתונה. בשנת 2006 ירד מספר היחידות בכחצי אחוז ושטחן עלה בכאחוז אחד, בהשוואה לשנת 2005. יש לציין שלעיתים השינויים בין השנים נובעים משינויים מינהליים בקובצי הארנונה.

בשנת 2006 נרשמו ירידות: בענף המסחר הסיטוני (ירידה של כ-37% במספר היחידות וכ-46% בשטחן), בענף הביטוח (ירידה של 9% במספר היחידות ושל כ-10% בשטחן) ובענף הבנייה (11% במספר היחידות). עליות נרשמו בבנקאות וכספים (כ-11% במספר היחידות וכ-5% בשטחן) ובענף השירותים העסקיים (1% במספרן ו-6% בשטחן).

ניתוח התפלגות היחידות העסקיות בין הענפים השונים בשנת 2006 מעלה, כי חלק הארי של היחידות (42%) משמש לשירותים, קרוב לשליש (31%) משמשות למסחר (רובן למסחר קמעוני), 13% מהיחידות משמשות לתעשייה, כ-13% לאחסנה, תחבורה ותקשורת, שאר היחידות משמשות לבנייה ותחומים אחרים. התפלגות זו לא השתנתה באופן משמעותי בעשור האחרון.

2. עוסקים פעילים ופדיון בענפי המסחר והשירותים (לוחות 4.5-4.8)

החל בשנת 2004 השתנתה שיטת הדגימה על פיה נאספים הנתונים. הערכים המספריים שהתקבלו בשיטה החדשה שונים מהנתונים שהתקבלו בעבר. עם זאת, התפלגות העוסקים והפדיון בקטגוריות השונות של ענפי המסחר והשירותים נשארה דומה לעבר, וכן נשמר היחס בין הערים הגדולות. נתוני 2004 מוצגים פעמיים, פעם לפי המדגם הישן (מדגם שהוצא בשנת 1991 ועודכן מידי שנה) ובפעם לפי המדגם החדש (מדגם שהוצא בשנת 2004). נתוני 2005 המוצגים בפרק הם לפי המדגם החדש.

לפי המדגם החדש - מספר העוסקים הפעילים בעיר בענפי המסחר והשירותים הגיע ב-2005 ל-39,300 ירידה של כ-3% בהשוואה לשנת 2004. ואילו הפדיון עמד על 113,519 מיליוני ש"ח, עלייה של כ-5% בהשוואה לאשתקד.

רוב העוסקים הפעילים (68%) בתחום המסחר והשירותים התרכזו בשנת 2005 בענף השירותים העסקיים, נכסי דלא נידי והשכרה (43% מהעוסקים); ובענף המסחר, תיקוני כלי רכב ותיקונים אחרים (25% מהעוסקים). גם רוב הפדיון (81%) הגיע מענפים אלו (32% מענף השירותים העסקיים והנדל"ן וכ-49% מענף המסחר והתיקונים).

בחמשת השנים האחרונות לא חלו שינויים משמעותיים בהתפלגות העוסקים הפעילים על פני ענפי המסחר והשירותים בעיר. התפלגות העוסקים הפעילים והפדיון (שנת 2004) דומה בנתוני המדגם הישן בהשוואה לנתוני המדגם החדש. יוצא מן הכלל הוא פדיון בענף בנקאות, ביטוח ומוסדות פיננסיים אחרים: בתחום זה הפדיון במדגם החדש נמוך יותר בהשוואה למדגם הישן. ההסבר לכך הוא שיטת הדגימה החדשה או שינוי סווג של עוסקים שהיו שייכים לתחום זה. שכן, בהכנת מסגרת הדגימה החדשה נבדקה ההשתייכות של העוסקים לענפים הכלכליים השונים, ובהתאם לכך בוצעו שיבוצים מחדש לעוסקים שלא שובצו כראוי בעבר.

בשנת 2005 ת"א-יפו מהווה מוקד פעילות בענפים הבאים: בנקאות, ביטוח ומוסדות פיננסיים אחרים (17% מהעוסקים הפעילים בישראל ו-39% מהפדיון נמצא בת"א-יפו); שירותים אישיים ואחרים (19% מהעוסקים וכ-33% מהפדיון בישראל); ענף שירותים עסקיים, נדל"ן והשכרה (כ-17% מהעוסקים הפעילים בארץ ו-27% מהפדיון).

3. בנקים ובורסה לניירות ערך (לוחות 4.9-4.12)

ת"א-יפו מהווה מרכז עסקים חשוב בישראל ובענף הפיננסיים זה בולט במיוחד; לפי סקרי כוח אדם של הלמ"ס לשנת 2005, מועסקים בענף הבנקאות, ביטוח ופיננסיים בת"א-יפו מהווים כ-38% מסה"כ המועסקים בענף זה בכל הארץ. בשנת 2006 פעלו בעיר 162 משרדי בנקים, המהווים 17% מסה"כ משרדי בנקים בישראל. מספר המשרות במשרדי הבנקים בעיר מגיע ל-17,162 המהווים 53% מסה"כ המשרות במשרדי הבנקים בישראל. מספר משרות במוצע למשרד לבנק גבוה במיוחד בת"א-יפו בהשוואה לערים הגדולות ובכל הארץ: 106 משרות למשרד לעומת כ-20 משרות למשרד בירושלים, כ-23 בחיפה וכ-33 בישראל. גם הפעילות בבנקים היא בהיקף רחב: מספר פקדונות ותוכניות במטבע ישראלי מגיע ל-12% מסוגי החשבונות הללו בבנקים בישראל. מספר פקדונות במטבע חוץ בבנקים בעיר מגיע לרבע מסה"כ הארצי.

בשנת 2006 מדדי המניות המשיכו לעלות זו השנה הרביעית ברציפות ובסיכום שנתי הם עלו בכ-15%. עליות השערים לוו בגידול מהיר במחזורי המסחר במניות ובאופציות על מדד ת"א-25. ההנפקות וההקצאות של מניות והמירים בשוק המקומי הסתכמו בכ-11.5 מיליארד שקל, כאשר שליש מהסכום גויס ע"י חברות חדשות. במיוחד בלטו השנה חברות הנדל"ן, שגייסו כ-3 מיליארד שקל במניות והמירים וכ-10 מיליארד שקל נוספים באיגרות חוב, זאת בעקבות הגאות בענף ולאחר שמדד נדל"ן עלה בכ-75%. השנה נוספו תעודות סל רבות על מדדי מניות מקומיים ובינלאומיים, אופציות כיסוי ותעודות על סלי סחורות.

בשוק האגרות, הממשלה, שנהנתה מעודף תקציבי וגייסה כמיליארד דולר בחו"ל, צמצמה גם השנה את ההנפקות המקומיות ואיפשרה לסקטור העסקי לגייס סכום ענק של כ-42 מיליארד שקל בהנפקות ובהקצאות של איגרות חוב, נמוך במעט מהסכום שגויס אשתקד.

שוק המניות - התאפיין השנה בתנודתיות רבה. בחודשים הראשונים עלה מדד המניות בכ-10% המשך למגמה של שנת 2005, והגיע לשיא בתחילת חודש מאי. הירידות בשווקים המתעוררים במאי וההחרפה במצב הבטחוני בדרום בחודש יוני, גרמו לשינוי ולירידות שערים. במהלך כל תקופת מלחמת לבנון, שנמשכה חודש ימים, ירד מדד המניות בכחצי אחוז בלבד. החל מספטמבר התחדשו עליות השערים ובסיכום שנת 2006 עלה מדד ת"א-100 בשיעור של כ-15% והשלים עלייה של כ-210% בארבע השנים האחרונות.

שוק תעודות הסל (מוצרי מדדים) - התפתחות תעודות הסל בשנת 2006 הואצה מאוד ובמהלך השנה הונפקו 73 תעודות חדשות. תעודת סל הינה נייר ערך הנסחר בבורסה, העוקב אחר מדד מסוים (מקומי או בינלאומי) ומבטיח למחזיק בו את שיווי המדד או המניות המרכיבות אותו. ישנם גם 'תעודות בחסר' שהן תעודות העוקבות אחר מדד מסוים אך במהופך וכן תעודות על שוק אג"ח. בסוף שנת 2006 נסחרו 116 תעודות סל המרכזות כ-20% ממחזור המסחר בשוק המניות - כפול מאשר בשנה שעברה.

שוק האג"ח - שערי אג"ח עלו השנה בכ-4.5% בדומה לעלייה הממוצעת בשנתיים הקודמות. איגרות החוב הממשלתיות הלא צמודות מסוג "שחר" עלו בכ-7% ואגרות החוב הלא ממשלתיות, צמודות המדד, עלו בכ-5%. מחזור המסחר היומי באיגרות החוב עלה בכ-20% לעומת אשתקד והגיע לשיא של כ-1.6 מיליארד שקל.